

Kaktus

Szkoła
Podstawowa
im. Orłów
Lwowskich
w Tarnowie
Listopad 2022
Wydanie
specjalne

Co wydarzyło się 11 listopada 1918 roku?

Narodowe Święto Niepodległości to dla Polaków jedno z najważniejszych świąt państwowych.

Po 123 latach zaborów – niewoli naznaczonej walką, cierpieniem i wysiłkiem wielu pokoleń Polek i Polaków – nasz kraj odzyskał suwerenność i powrócił na mapę świata.

W następstwie działań zaborców w latach 1772, 1793 i 1795 Rzeczpospolita przestała istnieć na mapie Europy. Odzyskiwanie przez Polskę niepodległości było procesem stopniowym. Wybór tego dnia wiązał się z nadaniem zwierzchniej władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu właśnie 11 listopada 1918 r.

Pierwszy raz w pełni uroczysto upamiętniono odzyskanie niepodległości 14 listopada 1920. Tego dnia uhonorowano Józefa Piłsudskiego jako zwycięskiego Wodza Naczelnego w wojnie polsko-bolszewickiej wręczając mu buławę marszałkowską.

Droga do niepodległości Polski

W listopadzie 1918 roku, po 123 latach nieobecności na mapach politycznych Europy Polska odzyskała niepodległość. Stało się to głównie dzięki wytrwałości i ofiarności aktywnej części polskiego społeczeństwa, które w okresie niewoli przekazywało nowym generacjom młodych Polaków przywiązanie do języka i kultury narodowej.

W latach pierwszej wojny światowej wystąpiły sprzyjające okoliczności dla sprawy polskiej. Zaborcy Polski stanęli wówczas naprzeciwko siebie, łamiąc swą dotychczasową

solidarność w kwestii polskiej. Nadzieje Polaków na odzyskanie niepodległości od przełomu XIX i XX w. wzmacniały mnożące się spory pomiędzy zaborcami, czyli z jednej strony Rosją, a z drugiej Niemcami i Austro-Węgrami. Liczne kryzysy międzynarodowe jakie wówczas wybuchały, czyniły wizję wojny ogólnoeuropejskiej – a w związku z tym umiędzynarodowienie sprawy polskiej – coraz bardziej realną. Należało się do niej odpowiednio przygotować. W 1908 r. Józef Piłsudski ze współpracownikami założył

we Lwowie Związek Walki Czynnej. Wkrótce zaczęły w Galicji powstawać organizacje paramilitarne, które za cel stawiały sobie wojskowe przeszkolenie polskiej młodzieży i przygotowanie jej do walki o niepodległość.

Latem 1914 r., u progu rozpoczynającej się wojny, Polacy stanęli przed dylematem, po której stronie konfliktu się opowiedzieć. Część, m.in. Józef Piłsudski, nadzieje na odbudowę Rzeczypospolitej wiązała z państwami centralnymi.

U ich boku sformowano ochotnicze Legiony Polskie. Inni (a wśród nich Roman Dmowski) to w Rosji i jej sojusznikach na Zachodzie widzieli mocarstwa, które mogły najpierw zjednoczyć ziemie polskie a w dalszej perspektywie doprowadzić do odzyskania przez Polskę niepodległości.

Już w pierwszych dniach wojny Polacy chwycili za broń, aby zademonstrować światu swe prawa do własnego państwa. 6 sierpnia 1914 r. na czele kompanii kadrowej Józef Piłsudski przekroczył granicę austriacko-rosyjską, z bronią w ręku wkraczając na teren zaboru rosyjskiego.

Wkrótce zaczęto w Galicji formować Legiony Polskie. W ciągu roku rozrosły się one do trzech brygad, liczących łącznie 20-25 tys. żołnierzy. Dowództwo pierwszej z nich objął Józef Piłsudski. W latach 1914-1916 Legiony walczyły m.in. w Małopolsce, Karpatach Wschodnich, na Lubelszczyźnie i na Wołyniu. Zwolennicy odbudowy Polski w oparciu o państwa centralne latem 1914 r. powołali do życia w Krakowie Naczelny Komitet Narodowy, mający stanowić

główną reprezentację polityczną Polaków. W 1915 r., w wyniku zajęcia Warszawy przez Niemców, Komitet Narodowy Polski przeniósł się do Piotrogradu, a Legion Puławski, który poniósł ogromne straty, niemal przestał istnieć. Gdy dwa lata później Rosję ogarnęła rewolucja, Dmowski przeniósł się do Francji, gdzie w Paryżu założono kolejny Komitet. Stał się on wkrótce głównym reprezentantem sprawy polskiej w obozie ententy, swoistym rządem na uchodźctwie. We Francji już na początku wojny sformowano niewielki ochotniczy oddział Polaków tzw. bajorczyków. Długo oczekiwany przełom w sprawie polskiej nastąpił w listopadzie 1916 r. Wówczas to cesarze Niemiec i Austrii proklamowały odrodzenie państwa polskiego na ziemiach odebranych Rosji (tzw. Akt 5 Listopada). Stanowił on wyłom w zмовie milczenia w kwestii polskiej. Kilka miesięcy później w Rosji obalono carat. Nowe władze Rosji uznały prawo Polaków do samostanowienia. Wkrótce zdecydowali się na to Francuzi i Brytyjczycy. Widząc, że państwa centralne nie są gotowe przyznać Polsce rzeczywistej niepodległości, Piłsudski zerwał z nimi i został internowany,

a Legiony rozwiązane. Wiosną 1917 r. wśród legionistów narastała frustracja i niepewność co do przyszłości. Legiony zostały wówczas przekazane pod niemieckie dowództwo i miały stanowić podstawę przyszłej armii polskiej. Legioniści obawiali się, że ich formacje mogą utracić polski charakter narodowy. Zmienił się także kontekst międzynarodowy sprawy polskiej. W Rosji obalono carat, a do wojny przeciw państwom centralnym przyłączyły się potężne Stany Zjednoczone. Piłsudskiemu zaczął wówczas ciążyć taktyczny sojusz z państwami centralnymi, jaki zawarł na początku wojny.

W lipcu 1917 r. doszło do przesilenia. Za namową Piłsudskiego większość legionistów (głównie żołnierze I i III Brygady, w których przeważali jego stronnicy) odmówiła złożenia nowej wersji przysięgi wojskowej, w której zobowiązać się mieli do utrzymania sojuszu z państwami centralnymi do końca toczącej się wojny.

W rezultacie Legiony Polskie zostały rozwiązane. Legionistów – dawnych poddanych rosyjskich –

uwięziono w obozach w Szczypiornie koło Kalisza, w Beniaminowie pod Zegrzem i w Łomży. Natomiast poddanych austriackich wcielono do wojska austro-węgierskiego i wysłano na front włoski. Na rzecz internowanych polskie społeczeństwo zorganizowało zbiórki pieniężne i materiałowe, a zbiegom z obozów pomagał w ukrywaniu się w przed władzami. Sam Piłsudski został internowany w więzieniu wojskowym w dawnej twierdzy w Magdeburgu. Wokół Brygadiera urosła legenda męczennika sprawy narodowej. Ponad roczny okres uwięzienia pomógł mu także zdjąć z siebie odium sojusznika państw centralnych i uwiarygodnić

się w oczach przywódców ententy, co miało kolosalne znaczenie po zakończeniu wojny. Tylko żołnierze II Brygady, w większości i tak poddani austriaccy, złożyli przysięgę i jako Polski Korpus Posiłkowy kontynuowali walkę z Rosjanami u boku c.k. armii. Dowodził nimi Józef Haller. W lutym 1918 r. państwa centralne zawarły niekorzystny z polskiej perspektywy pokój brzeski z Ukrainą. Rozczarowani Polacy ostatecznie zerwali z państwami centralnymi i nadzieje na odbudowę Polski zaczęli powszechnie wiązać z ententą. Rozwiązano ostatecznie oddziały polskie walczące u boku państw centralnych.

W przemówieniu do kongresu w styczniu 1918 r. Woodrow Wilson ogłosił odbudowę niepodległej Polski z dostępem do morza za jeden z warunków zawarcia trwałego pokoju.

Podpisane przez Niemcy i Austro-Węgry porozumienia z powstającą właśnie Ukraińską Republiką Ludową zakładało przekazanie jej Chełmszczyzny. Wywoływało to powszechne oburzenie polskiej opinii publicznej, która uznała ten dokument za kolejny rozbiór Polski. Znajdowało ono swój wyraz w gwałtownych manifestacjach i strajkach.

W Galicji urzędnicy zrezygnowali z pracy, odznaczeni przez władze państwowe odsyłali im z powrotem przyznane medale, a osoby mające tytuły dworskie zrezygnowały z nich. Polscy parlamentarzyści w Wiedniu ogłosili przejście do opozycji wobec rządu. Rozwiązano także Polski Korpus Posiłkowy. Część jego żołnierzy przedostała się na teren Rosji, część została internowana. Gdy w październiku i listopadzie kończyła się wojna na Zachodzie i nastąpił rozpad Austro-Węgier, Polacy przystąpili do rozbrajania okupantów i tworzenia niezależnych instytucji państwowych. Uwolniony przez Niemców Józef Piłsudski po przyjeździe do Warszawy, 11 listopada 1918 r. przejął z rąk Rady Regencyjnej pełnię władzy cywilnej i wojskowej przyjmując

funkcję Naczelnika Państwa. Rozpoczął się nowy etap w historii Polski. Na początku października 1918 r. na wieść o nawiązaniu przez Niemców kontaktu z Amerykanami w sprawie warunków zawieszenia broni doszło do wzrostu aktywności politycznej na ziemiach polskich. Rada Regencyjna ogłosiła proklamowanie Królestwa Polskiego z dostępem do morza, natomiast coraz częściej były bojkotowane zarządzenia władz okupacyjnych. Następował także rozpad Austro-Węgier, na terytorium których deklarowano albo powstanie niepodległych państw – np. Czechosłowacji – albo przyłączenie do państw sąsiednich. W Krakowie 28 października 1918 r. ukonstytuowała się Polska Komisja Likwidacyjna, zajmująca się przejmowaniem władzy

w Galicji. Podobne ośrodki władzy powstawały w innych miastach zachodniej Galicji, podczas gdy we wschodniej Galicji wraz ze Lwowem władzę starli się przechwycić Ukraińcy. Natomiast w dniu 10 listopada do Warszawy przybył pociągiem z Berlina wypuszczony z więzienia kilka dni wcześniej Józef Piłsudski. Następnego dnia Rada Regencyjna przekazała mu całość władzy cywilnej i wojskowej. Piłsudski przyjął tytuł Naczelnika Państwa. Podporządkował mu się także rząd lubelski. W warunkach trudnych do precyzyjnego oszacowania strat ludzkich i materiałowych z lat 1914-1918 rozpoczął się trudny i dramatyczny proces walki o granice i kształt ustrojowy odrodzonej Rzeczypospolitej.

Igor Rogalski, klasa 6e

Twórcy niepodległej Polski

Józef Piłsudski

Józef Piłsudski jest to polski działacz społeczny i niepodległościowy, żołnierz, polityk i mąż stanu. Urodził

się 5 grudnia 1867 r. Zmarł 12 maja 1935 r. Podczas I wojny światowej był dowódcą polskich Legionów. Gdy była wojna polsko-sowiecka kierował wyprawą kijowską, wyprawą wileńską, bitwą nad Niemnem i bitwą warszawską. 19 marca 1920 r. został mianowany Marszałkiem Polski. Jako Wódz Naczelny dowodził podczas wojny polsko-bolszewickiej. Ta wojna zakończyła się pokojem w Rydze. Piłsudski wrócił do Warszawy, 11 listopada 1918 roku, Rada

Regencyjna przekazała mu dowództwo nad polskimi wojskami. 22 listopada objął urząd Tymczasowego Naczelnika Państwa. W 1919 r. doprowadził do powstania rządu Ignacego Paderewskiego. Józef Piłsudski darzył się dużym autorytetem wśród ludzi. Bardzo lubił pracować w nocy. Codziennie nosił element munduru. Miał niezwykłą charyzmę i poczucie humoru. Jedną z ulubionych rozrywek Piłsudskiego było stawianie pasjansów. Lubiał również grać w szachy, jeździć konno oraz strzelać.

Natalia Słowik, klasa 6e

Roman Dmowski

Roman Dmowski – urodzony 1864 w Kamionku koło Warszawy. Jeden z założycieli i przywódca

Narodowej Demokracji, pisarz polityczny, czołowy ideolog polski klas posiadających. W 1903 Dmowski opublikował książkę „Myśli nowoczesnego Polaka”. Podczas I wojny światowej Dmowski stojąc na czele Komitetu Narodowego Polskiego reprezentował koncepcję całkowitego poparcia caratu i zjednoczenia pod jego berłem wszystkich ziem polskich. Dmowski jako prezes Komitetu Narodowego Polski wraz z Ignacym Paderewskim złożył na ręce prezydenta

Thomasa Woodrow Wilsona memoriał o kwestii polski, uzależniając odbudowę Polski od zwycięstwa ententy. Na konferencji pokojowej w Paryżu (1919), jako główny delegat Polski referował sprawę granic kraju. Programowi federalistycznemu wysuwanemu przez obóz Piłsudskiego przeciwstawił koncepcję państwa jednolitego. Żądał przyznania Polsce Górnego Śląska, części Prus Wschodnich. Zmarł 2 stycznia 1939 r. w Drozdowie.

Krystian Płachno, klasa 6e

Ignacy Jan Paderewski

Ignacy Jan Paderewski - urodzony 6 listopada 1860 w Kuryłówce na terenach Imperium Rosyjskiego, zmarł 29 czerwca 1941 w Nowym Jorku – polski pianista, kompozytor, działacz niepodległościowy, mąż stanu i polityk. Będąc rozpoznawalnym i cenionym na świecie muzykiem Paderewski miał możliwość spotykania się z ważnymi politykami i jednocześnie prowadzenia działalności dyplomatycznej na rzecz niepodległości Polski.

Koncertując w Ameryce Ignacy Paderewski spotkał się z przywódcą Stanów Zjednoczonych. Pod jego bezpośrednim wpływem prezydent USA Woodrow Wilson umieścił w swoim ultimatum uzależniającym podpisanie przez Stany Zjednoczone traktatu wersalskiego 13 punkt domagający się zgody stron traktatu na suwerenność Polski. Dzięki temu w traktacie zapisano utworzenie niepodległego państwa polskiego. W kraju podjął się ważnej roli mediatora pomiędzy obozami Socjalistów Piłsudskiego a Narodowcami Romana Dmowskiego. W 1919 roku objął funkcję premiera, a następnie ministra spraw zagranicznych, reprezentował także sprawy Polski na konferencji pokojowej w Paryżu, gdzie podpisano traktat wersalski kończący I wojnę światową.

Był sprawnym dyplomata i negocjatorem.

Czy wiesz, że:

- Paderewski jest **jedynym Polakiem, którego opera została wystawiona w Metropolitan Opera**
- **kupił dworek niedaleko Tarnowa w Kąsnej Dolnej**
- **Paderewski koncertował w Madison Square Garden i w 1922 roku zarobił ponad pół miliona dolarów za odbycie trasy koncertowej**
- **12 uniwersytetów na świecie nadało mu tytuł honoris causa**
- **serce Paderewskiego spoczywa w Doylestown, w Stanach a ciało zostało pochowane w Warszawie**

Igor Rogalski, klasa 6e

Wincenty Witos

Wincenty Witos (ur. 21 stycznia 1874 w Wierzchosławicach, zm. 31 października 1945 w Krakowie) – polski polityk, działacz ruchu ludowego. Od 1895 w Stronnictwie Ludowym, w latach 1908–1914 poseł do galicyjskiego

Sejmu Krajowego, od 12 kwietnia 1908 do 28 lipca 1931 wójt Wierzchosławic. Poseł do austriackiej Rady Państwa (1911–1918), prezes Polskiej Komisji Likwidacyjnej. Od 1919 poseł na Sejm RP. Trzykrotnie sprawował funkcję premiera, jego rząd został obalony w wyniku

przewrotu majowego. W latach 1929–1930 jeden z przywódców Centrolewu. Jeden z najważniejszych, a także najbardziej wyrazistych i wpływowych polityków II Rzeczypospolitej. Kawaler Orderu Orła Białego.

Lena Czurka, klasa 6e

Pierwszy był Tarnów

W początku ubiegłego wieku krążyła po Tarnowie i okolicy legenda, iż Polska dotąd nie odzyska niepodległości, dopóki wody Dunajca u stóp góry św. Marcina nie zaczerwienią się od krwi.

Pierwsza większa bitwa I Brygady Legionów Polskich stoczona, tuż za górą św. Marcina pod Łowczówkiem, w Wigilię i Boże Narodzenie 1914 r. To wtedy właśnie wody Dunajca miały się zaczerwienić od krwi, gdy przez tę rzekę przewożono rannych. Święto Niepodległości obchodzone jest w dniu 11 listopada,

czyli na świętego Marcina. Dla Tarnowa pierwszym dniem wolności był dzień 31 października 1918 r. Tadeusz Tertil - burmistrz Tarnowa, w dniu 30 października przewodniczył posiedzeniu Rady Miasta Tarnowa. Postanowiono, że Tarnów oddaje się poleceniom rządu warszawskiego. Rada najprawdopodobniej nie wiedziała o planowanym przewrocie wojskowym. Wieczorem 30 października Styliński został wezwany przez Dziadosza do mieszkania austriackiego oficera, prawdopodobnie kapitana Jakubiczki. Tam właśnie zapadła decyzja,

aby przewrót wojskowy w Tarnowie dokonać w nocy z 30 na 31 października. Zwołano też posiedzenie powstałego wcześniej cywilnego Komitetu Samoobrony, który miał omówić przejęcie władzy cywilnej w mieście. Zastanawiano się czy nie przełożyć przewrotu, gdyż do banku nie wpłynęła jeszcze gotówka na wypłaty na 1-go listopada i na samym początku działania mogły być już kłopoty finansowe. Jednak po dyskusji, zdecydowano. Miasto miało być zupełnie w polskich rękach o godz. 8 rano 31 października. Natomiast w październiku

1918 r. Władysław Dziadosz, jako komendant obwodu tarnowskiego, organizuje tajną Polską Organizację Wojskową (POW). Jan Styliński organizował zaś POW w samym Tarnowie. Zmobilizowani na rozkaz Stylińskiego tarnowscy powoływani oczekiwali na działania w sali strzelnicy w parku miejskim. Część harcerzy Styliński wysłał na dworzec kolejowy, gdzie mieli rozbrajać przejeżdżających żołnierzy austro-węgierskich, reszta pozostała na strzelnicy i ćwiczyła musztrę. Kompania 20. pułku, która poinformowana o przewrocie udała się do koszar, w których stacjonowały jeszcze 2 kompanie 73. wiedeńskiego pułku piechoty i austriacki generał. Wszyscy krzyčili "Niech żyje Polska!" Zrywali z czapek austriackie bączki. Austriaccy oficerowie zgodzili się na wyjazd

z Tarnowa, pod warunkiem zapewnienia im bezpieczeństwa podczas podróży. Do godziny 8-ej rano, 31 października austriackie władze wojskowe w Tarnowie zostały obalone. Żołnierze polscy 20. pułku piechoty, POW i harcerze obsadzili starostwo, magistrat, sąd, pocztę, koszary i dworzec kolejowy. Prezes Komitetu Narodowego ogłosił publicznie przejęcie władzy przez państwo polskie. Uroczystości kościelne z okazji odzyskania niepodległości w Tarnowie odbyły się w niedzielę 31 listopada. Uroczyste nabożeństwo w katedrze celebrowane było z udziałem tarnowskiego biskupa Leona Wałęgi. Na taki spokój czekali długo nasi przodkowie i powinniśmy i my cenić go i zachowywać jak najdłużej. Wiadomość z Tarnowa o dokonanym przewrocie przyspieszyła przejęcie władzy w Krakowie. Około

godziny 10.30 zajęto tam odwach na Rynku głównym i przystąpiono do rozbijania Austriaków. Tarnowska POW zorganizowana została w kompanię, żołnierze zaczęli pełnić służbę wartowniczą jako wojsko polskie.

Na tle zaciętych walk zdobycie Tarnowa, przebiegało bardzo spokojnie. 6 maja 1915 roku, po odwróceniu wojsk carskich, wojska austro-węgierskie, ku radości tarnowian, odzyskały kontrolę nad miastem. Odwrót Rosjan z Tarnowa przedstawiał ówczesny korespondent wojenny Ferenc Molnár –
nisarz autor lektury nt

Lena Czurka klasa 6e

„My Orleńta...”

1 listopada 1918 roku rozpoczęły się walki polsko-ukraińskie o Lwów. Oddziały Ukraińskie, już nad ranem, opanowały większość gmachów publicznych we Lwowie, między innymi ratusz, dworce i koszary.

Polacy błyskawicznie zareagowali i zaczęli organizować polską obronę, której dowództwo objął najstarszy rangą wojskową, kapitan Czesław Mączyński. Tworzyło się mnóstwo nowych polskich oddziałów zasilanych przez ochotników, takich jak żołnierze legionów, Polacy

zwolnieni z armii austriackiej, Orleńta Lwowskie (studenci, uczniowie, harcerze). Jako pierwsza, około godziny dziesiątej, opór Ukraińcom stanowiła Szkoła Sienkiewicza, gdzie przywódcą był kapitan Zdzisław Tatar - Trześniowski. Bardzo dużo wniosły też oddziały porucznika Jana Schramma oraz kapitana Mieczysława Boruty-Spiechowicza (2 listopada zdobyły dworzec Główny i dworzec Czerniowiecki), porucznika Ludwika Wasilewskiego i porucznika Romana

Abrahama. Zajęcie przez Ukraińców Przemyśla znacznie pogorszyło sytuację obrońców Lwowa. Pierwszy etap walk zakończył się 5 listopada ustabilizowaniem frontu, który wyznaczała linia: Kulparków - Szkoła Katedrów - cmentarz Stryjski - Reduta Piłsudzkiego - park Kościuszki - Wzgórze św. Jura - ul. Bema - stacja na Kleparowie - lotnisko na Lewandówce. Kolejny etap walk trwał od 6 do 19 listopada. Nieudany atak polaków na centrum miasta (9 listopada) przyczynił się

do przejścia inicjatywy przez Ukraińców. Od 13 listopada zaczęły się ukraińskie ataki na polskie pozycje. Po brutalnych walkach Ukraińcy zostali odparci. Obie strony zgodziły się na rozejm do 21 listopada. 11 listopada polskie oddziały wysłane z Krakowa wyzwoliły Przemyśl, co umożliwiło wysłanie kolejnej odsieczy dla Lwowa. Niebezpieczna wyprawa przez tereny, które były kontrolowane przez Ukraińców udała się, odsiecz dotarła do celu 20

listopada i jeszcze tego samego dnia ppłk. Michał Karaszewski-Tokarzewski przejął komendę nad połączonymi polskimi siłami. Polskie oddziały zostały podzielone na dwie grupy, które miały zaatakować pozycje ukraińskie po zawieszeniu broni (21 listopada). Oddział atakujący południe (pod dowództwem kapitana Mieczysława Borutę-Spiechowicza) zajęły Pohulanekę i dworzec Łyczakowski, oddział atakujący północ załamał

się na Zamarstynowie, gdzie opór stawili strzelcy siczowi i Kozacy Nadnieprzańscy. Ukraińcy wycofali się z Lwowa w nocy 21 na 22 listopada. Po trzech tygodniach walk Lwów był wolny. Obrońcy Lwowa i jej młodzi bojownicy spoczywają na cmentarzu "Orląt Lwowskich", najpiękniejszym oraz nigdy nie ukończonym polskim cmentarzu wojennym.

Aleksandra Czosnyka,
klasa 6e

Jerzy Bitschan

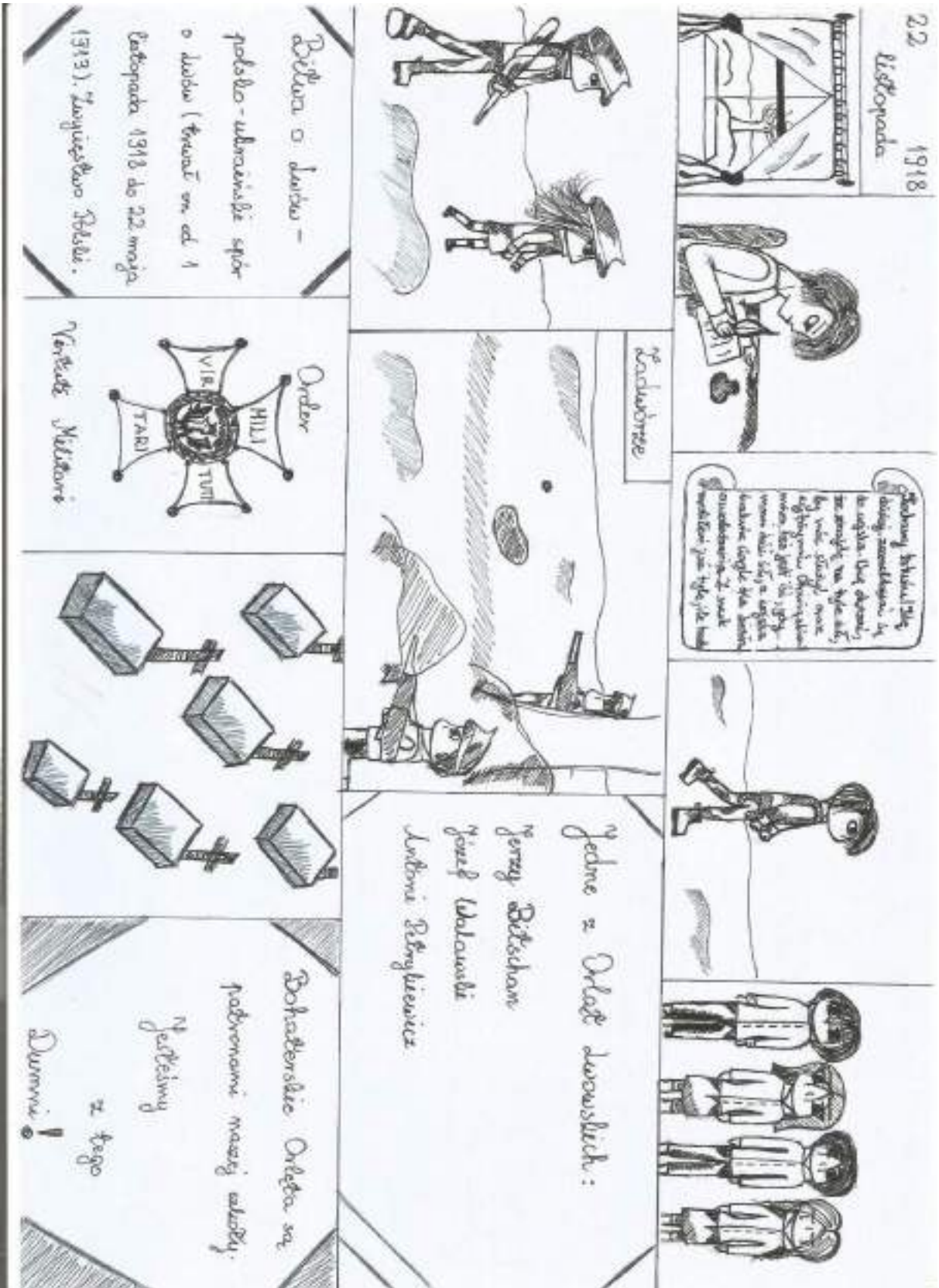
Jerzy Bitschan urodził się 29 listopada 1904 roku w Piastach niedaleko Sosnowca. Jego matka

Aleksandra wyszła za mąż za lwowskiego lekarza Stanisława Zagórskiego, więc chłopak zamieszkał we Lwowie w dzielnicy Kulparków. Jerzy był uczniem IV klasy Gimnazjum im. Henryka Jordana we Lwowie oraz należał do harcerzy z 9 Drużyny Lwowskiej. 20 listopada 1918 roku zgłosił się do oddziału porucznika Petriego, który walczył na Kulparkowie z Ukraińcami, zostawił on ojczymowi w domu list w, którym napisał "Kochany Tatusiu, idę dzisiaj zameldować się do wojska. Chce okazać, że

znajdę na tyle siły, by móc służyć i wytrzymać. Obowiązkiem moim jest iść, gdy mam dość sił, a wojska ciągle braknie do oswobodzenia Lwowa. Z nauk zrobiłem już tyle, ile trzeba było. Jerzy." Zmarł on ciężko ranny w nogi na Cmentarzu Łyczakowskim 21 listopada 1918 roku. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Walecznym. Jerzy Bitschan został pochowany na Cmentarzu Obrońców Lwowa w katakumbach.

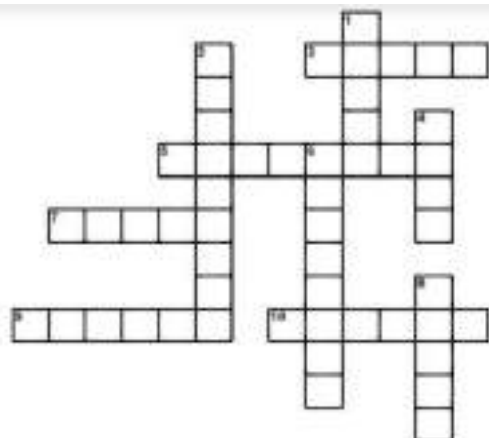
Aleksandra Czosnyka,
klasa 6e

Rysunek: Kalina Kubicka, klasa 8e

Krzyżówka

Poziomo:

- 3. jedno z państw zaborczych
- 5. jeden z dwóch kolorów naszej flagi
- 7. najdłuższa rzeka w Polsce
- 9. kraj, w którym mieszkamy
- 10. Polskie miasto, które odzyskało jako pierwsze niepodległość

Pionowo:

- 1. jest na nim orzeł na czerwonym tle
- 2. Ulubiona klacz marszałka Piłsudskiego
- 4. jest nim Mazurek Dąbrowskiego
- 6. stolica i największe miasto Polski
- 8. imię Marszałka Piłsudskiego

Wykreślanka

E	F	D	U	S	W	G	G	L	H	S	Z	A	R	P	M	H	K	P	W	C	B
D	U	G	A	Z	A	S	N	G	A	A	M	I	F	T	N	C	O	P	G	W	P
Y	W	J	P	B	L	J	U	G	B	J	M	S	H	H	J	Y	G	G	K	N	P
S	J	H	R	F	K	W	O	O	P	P	A	U	Z	D	F	L	B	A	S	P	H
B	E	C	R	N	A	R	Ó	D	A	D	Z	Y	W	K	M	N	R	Z	I	H	H
P	B	U	F	H	G	D	Z	L	G	E	Z	S	P	W	K	J	B	I	A	Ł	Y
B	J	R	W	N	I	E	P	O	D	L	E	G	L	O	Ś	Ć	A	E	T	U	M
K	R	Y	K	D	M	I	A	R	A	C	T	N	H	L	W	G	Z	M	U	J	N
Z	H	P	Z	L	I	S	T	O	P	A	D	F	K	N	C	P	U	I	N	C	M
O	R	N	R	A	O	I	R	M	E	R	D	G	P	O	L	S	K	A	D	B	P
K	K	W	A	F	E	B	I	N	C	W	C	K	B	S	I	Z	F	D	Z	N	U
P	Y	E	D	L	M	R	O	W	Z	C	J	I	K	Ć	U	Y	U	U	G	R	Y
B	N	E	P	A	C	N	T	E	E	F	D	C	T	L	L	A	Z	P	A	I	U
F	E	T	M	G	G	L	Y	E	R	O	D	K	A	C	J	L	B	L	F	L	I
O	I	B	W	A	R	S	Z	A	W	A	K	D	Z	S	J	O	W	G	B	E	G
U	G	D	C	U	D	P	M	J	O	T	Y	K	K	N	O	H	L	Y	B	K	K
W	P	S	C	M	B	L	F	C	N	I	M	L	M	Y	T	E	L	B	A	D	G
A	D	F	A	W	Y	B	O	R	Y	S	N	O	G	L	D	Y	T	Z	H	Y	R
B	E	W	L	I	M	G	C	T	O	N	H	J	B	R	E	E	A	C	R	Z	P
Y	B	Y	J	S	C	L	Z	K	K	E	B	T	P	Y	B	Y	F	T	N	C	B
O	R	Z	E	Ł	G	T	G	I	O	O	W	L	U	J	E	N	J	L	A	W	S
R	J	S	C	A	P	K	W	Z	A	D	T	Z	M	D	L	E	U	G	O	M	J

- HYMN
- POLSKA
- GODŁO
- BIAŁY
- WARSZAWA
- CZERWONY
- WISŁA
- LISTOPAD
- NIEPODLEGŁOŚĆ
- ORZEŁ
- PATRIOTYZM
- NARÓD
- WOLNOŚĆ
- FLAGA
- WYBORY
- WALKA
- ZIEMIA

Kaktus — gazetka społeczności szkolnej

Szkoła Podstawowa nr 9 im. Orłów Lwowskich w Tarnowie

33-100 Tarnów, ul. M. Dąbrowskiej 6

tel. (014) 690 81 10, e-mail: redakcja_kaktusa@interia.pl, www.sp9tarnow.pl

Redaguje zespół: Aleksandra Czosnyka, Lena Czurka, Maja Kaczyńska, Kalina Kubicka, Krystian Płachno, Igor Rogalski, Aleksandra Serek, Natalia Słowik, Wiktoria Zajac

Opiekun zespołu: Barbara Jaworska

